

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.3 (477)
DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(42\).994](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(42).994)

Л. М. Князькова
orcid.org/0000-0001-6681-980X
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми та її актуальність. Для сучасних демократичних, правових та соціальних держав, які визнають людину найвищою соціальною цінністю, надзвичайної актуальності набуває питання ефективної реалізації прав та свобод людини і громадянина. Внаслідок впливу глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на найважливіші сфери життя українського суспільства, простежується певний позитивний розвиток системи захисту прав і свобод різних категорій населення. Однак, військова агресія Росії проти України зумовила гостру необхідність модернізації системи захисту прав та свобод такої категорії суб'єктів як внутрішньо переміщені особи. Майже 14 мільйонів осіб виїхали зі своїх домівок, з них кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 8 мільйонів людей. Про це заявила помічниця Генерального секретаря ООН з гуманітарних питань Джойс Мсуя 12 травня 2022 року [1]. Місяць тому в опублікованому Міжнародною організацією з міграції звіті ця цифра складала 7,7 мільйонів [2]. Це значить, що тенденція до зростання кількості населення, яке вимушено покидає домівки, зберігається. Станом на лютий 2021 року в Україні було офіційно зареєстровано 1,4 млн внутрішньо переміщених осіб, які були змушені покинути свої домівки в Донецькій, Луганській областях та Автономній Республіці Крим [3], тобто кількість людей, які виїхали з місць постійного проживання збільшилась у десять разів. Тому, сьогодні питання забезпечення ефективної реалізації правового статусу зазначеної категорії осіб потребують фундаментального вивчення та дієвих кроків їх вирішення. В умовах демократичних трансформацій найбільш цінним є створення конкретного механізму, що забезпечив би комплексний підхід до вирішення нагальних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню тих чи інших аспектів соціального

захисту осіб, які постраждали внаслідок військової агресії, присвятили свої роботи такі науковці, як Ю. Артюх [4], І. Басова [5], А. Дяченко [6], К. Крахмальова [7] та ін. Так, зокрема, Ю. Артюх визначено поняття соціального забезпечення вимушених переселенців, охарактеризовано його ознаки та форми, проаналізовано позитивний зарубіжний досвід правового регулювання соціального забезпечення вимушених переселенців; І. Басовою – правовий статус внутрішньо переміщеної особи як суб'єкта права соціального забезпечення, а також розглянуто міжнародні стандарти соціального захисту внутрішньо переміщених осіб на предмет відповідності ним актів національного законодавства України у цій сфері; А.В. Дяченко розглянуто особливості формування механізмів інтеграції внутрішньо переміщених осіб; К. Крахмальовою – адміністративно-правовий механізм забезпечення прав тимчасово переміщених осіб.

Проте, зміни у законодавстві щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб у зв'язку з агресією Росії проти України та введенням воєнного стану, потребують подальшого наукового дослідження.

Мета роботи полягає у теоретико-правовому обґрунтуванні механізму соціального захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, визначенні напрямів підвищення їх охорони і захисту, враховуючи міжнародні стандарти та діяльність неурядових правозахисних організацій.

Відповідно до поставленої мети пропонується вирішити такі завдання:

- проаналізувати міжнародні нормативні акти та зарубіжний досвід щодо соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок військової агресії;
- дослідити правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та осіб, які змінили місце проживання у зв'язку з військовими діями, у тому числі у період воєнного стану в Україні;

- узагальнити практику застосування законодавства про соціальний захист України щодо вищезазначених категорій осіб з урахуванням воєнного стану;

- запропонувати внесення змін до законодавства та практики застосування законодавства щодо осіб, які постраждали внаслідок військової агресії Росії проти України.

Виклад основного матеріалу. На травень 2022 року в Україні зареєстровано близько 8 млн внутрішньо переміщених осіб [1], тобто Україна посідає перше місце щодо кількості внутрішньо переміщених осіб не тільки в Європі, але і у загальному списку країн із найбільшою кількістю переселенців (понад 6 млн. – Колумбія та Сирія; 4,4 млн. – Ірак) [5, 126]. Вимушена міграція входить в число важких життєвих ситуацій, які справедливо можна віднести до числа екстремальних, коли перед особистістю ставиться проблема розв'язання надскладних життєвих обставин, що ототожнюються з проблемами виживання. До міжнародних нормативних актів, які передбачають захист прав внутрішньо переміщених осіб можна віднести наступні нормативні акти: Загальна декларація прав людини [8]; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [9]; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [10]; Декларація про право на розвиток [11]; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [12]; Заклучний акт Ради з безпеки і співробітництва [13]; Конвенція про статус біженців [14] тощо.

Вказаними вище міжнародно-правовими актами охоплюється значне коло проблемних питань, зокрема у соціально-забезпечувальній сфері (відновлення/або отримання документів, працевлаштування, відновлення та отримання пенсійних виплат, грошових допомог, медичної допомоги, тимчасового житла). Вони є важливою допоміжною складовою національної політики у сфері захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні, оскільки дозволяють побудувати систему національного законодавства у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб відповідно до міжнародних стандартів. Разом з тим, основним міжнародно-правовим актом у сфері регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб, є Керівні принципи з питань переміщення осіб усередині країни ООН, які мають рекомендаційний характер. Положення Керівних принципів є основою законодавства України в цій сфері [15].

До національних нормативно-правових актів, що забезпечують захист внутрішньо переміщених осіб в першу чергу відноситься Конституція України. Тобто гарантування прав внутрішньо переміщених осіб досягається через стабільність Основного закону, оскільки внесення змін до неї,

так і її заміна є досить тривалим і складним законодавчим процесом. Конституція України у II розділі має закріплює перелік прав та свобод людини і громадянина, у тому числі й внутрішньо переміщених осіб [16].

Слід зауважити на прямому взаємному зв'язку визначених у Конституції України нормативно-правових гарантій прав і свобод внутрішньо переміщених осіб та реальних їх потребах, оскільки останні, залишаючи свої домівки, потрапляють у ризиковані обставини, за яких їх основоположні права і свободи можуть бути порушені та потребують додаткового захисту.

До національного законодавства у цій сфері також відносяться: Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який деталізує механізм забезпечення додатковими правами осіб, що постраждали від переміщення та підтвердили свій статус [17], Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [18], Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» [19], Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [20], Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який визначає правовий режим на тимчасово окупованій території України [21], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», який визначає додаткові соціальні виплати для осіб, які зазнали внутрішнього переміщення [22] тощо. Важливе значення для гарантування прав і свобод внутрішньо переміщених осіб мають й підзаконні нормативно-правові акти Президента України, Кабінету міністрів України та інших органів державної влади.

Тривалий час болючим питанням для громадян з числа внутрішньо переміщених осіб пенсіонерів була виплата пенсій за минулий час, не виплата пенсій спричиняла чисельні позови до суду. Саме тому Постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.2021 р. №1165 затверджено Порядок виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання), не виплачених за період до місяця відновлення їх виплати, внутрішньо переміщеним особам та особам, які відмовилися відповідно до пункту 1 частини першої статті 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи і зареєстрували місце проживання та постійно проживають на контрольованій Україною території.

Пенсійні виплати за минулий період, у тому числі нараховані на виконання рішень суду, що

набрали законної сили, проводяться отримувачам за окремою програмою, передбаченою в бюджеті Пенсійного фонду України на відповідну мету, за рахунок коштів державного бюджету України на відповідний рік. Подання окремої заяви вищевказаним Порядком не передбачається, виплати повинні проводитися щомісяця отримувачам, яких включено до переліку станом на 1 січня відповідного року. Прийняття Порядку виплати пенсій за минулий час свідчить про те, що держава проводить систематичні заходи щодо поновлення порушених військовою агресією прав осіб, які переїхали з окупованих територій та територій де проходять бойові дії.

У зв'язку з військовою агресією Росії проти України та введенням воєнного стану в Україні Указом Президента від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [23] соціальний захист внутрішньо переміщених осіб набуває важливого значення тому що кількість внутрішньо переміщених осіб значно збільшилась.

З метою упорядкування надання матеріальної допомоги прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 №204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка» [24]. Крім того, Постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. №332 затверджено Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг [25]. Зазначена допомога надається особам, які переселились з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим, а також території адміністративно-територіальної одиниці, де проводяться бойові дії та що визначена в переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка».

Дуже доречними є зміни, внесені Постановою Кабінету Міністрів від 13.03.2022 р. №269 «Про внесення змін до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи» [26]. Згідно цієї Постанови за довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщена особа може звернутися не лише до органів соціального захисту населення, а й до уповноваженої особи територіальної громади, ЦНАПу чи подати заяву через Портал Дія. Це спрощує процедуру звернення за соціальною допомогою, а також скорочує строки для отримання такої допомоги. Допомога надається щомісячно з місяця звернення на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування у розмірах: для осіб з інвалідністю та дітей 3000 гривень, для інших осіб – 2000 гривень. Причому, допомога

на проживання призначається автоматично без додаткового звернення внутрішньо переміщеним особам, які станом на 1 березня 2022 року отримували щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Слід відзначити, що з 01.05.2022 року допомога надається внутрішньо переміщеним особам, які перемістилися з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), а також внутрішньо переміщеним особам, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження і які подали заявку на відшкодування відповідних витрат, зокрема через Єдиний державний веб-портал електронних послуг. Перелік територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), затверджується Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. При чому, цей документ не є фіксованим і постійно актуалізується. Крім того, з запровадженням воєнного стану та з метою належного забезпечення соціального захисту і здійснення своєчасних виплат та доставок пенсій та всіх видів грошових допомог Кабінетом Міністрів України 26 лютого 2022 р. прийнято Постанову № 162 «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» [27]. Так, під час воєнного стану на випадок збоїв у роботі тої чи іншої банківської установи, а також для переміщених осіб, які отримують пенсію через поштового оператора та змінили місце проживання вироблені альтернативні способи отримання соціальних виплат та пенсій, а саме: у разі звернення одержувачів пенсій до органів Пенсійного фонду України особисто, за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку чи в особистому електронному кабінеті на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України, а також особистого звернення або за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку одержувачів грошових допомог до органів соціального захисту населення щодо тимчасової зміни їх фактичного місця проживання виплата пенсій, грошових допомог здійснюється за бажанням осіб АТ «Укрпошта» у виплатному об'єкті чи з доставкою додому за місцем їх перебування або шляхом переказу коштів одержувачам без відкриття рахунка в банку.

У структурі отримання різних видів допомоги внутрішньо переміщеними особами значна частка громадських організацій (благодійні організації, волонтерські групи, групи вимушених пересе-

ленців, церковні громади) складає майже 46 % [5, с.93]. Уряд України ухвалив рішення, яке забезпечує можливість поширити додаткові виплати від міжнародних організацій на мешканців територій, які окуповані, деокуповані або знаходяться в зоні активних бойових дій. Це рішення передбачає, що додаткові грошові виплати міжнародними організаціями можуть також надаватись особам, які не мають і не мали статусу ВПО, але проживають: у деокупованих населених пунктах, у населених пунктах, які знаходяться у зоні активних бойових дій або постійних обстрілів, у населених пунктах, які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні). Наприкінці травня з'явиться можливість подати заявку на отримання таких грошових виплат через інформаційну платформу «Допомога» [28].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, вважаємо, що формування одноманітної практики застосування окремих положень законодавства у сфері прав внутрішньо переміщених осіб на всій території України, забезпечення єдиного та справедливого підходу до соціального захисту внутрішньо переміщених осіб дозволять уникнути технічних помилок на рівні правозастосування та зменшать необхідність звернення до судового захисту порушених прав.

На нашу думку, подальшої розробки потребують питання правового регулювання порядку визначення шкоди та збитків, завданих громадянам України внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

Література

1. Майже 14 мільйонів людей були змушені залишити свої домівки через війну, ООН. URL: https://lb.ua/society/2022/05/12/516601_mayzhe_14 mln_ukrainsiv_buli_zmusheni.html (дата звернення 23.05.2022).
2. Новини Полтавщини. URL: <https://np.pl.ua/2022/05/kilkist-vymushenykh-pereselentsiv-v-ukraini-perevyshchyla-8-mln-liudey-zvidky-y-kudy-ikhaly-naubilshe/> (дата звернення 23.05.2022).
3. Звіт про виконання регіональних інтеграційних програм для внутрішньо переміщених осіб. URL: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/05_2021_nrc_idp_integration_policies_ukr.pdf (дата звернення: 24.05.2022).
4. Артюх Ю.І. Правове регулювання соціального забезпечення вимушених переселенців: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.
5. Басова І.С. Внутрішньо переміщена особа як суб'єкт права соціального забезпечення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2019. 20 с.
6. Дяченко А.В. Механізми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... канд. публ. упр. та адм. Київ, 2020. 252 с.
7. Крахмальова К.О. Адміністративно-правове забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 210 с.

8. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 25.05.2022).

9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 25.05.2022).

10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 25.05.2022).

11. Декларація про право на розвиток від 4 грудня 1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_301#Text (дата звернення: 25.05.2022).

12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 04.07.1950 р., ратифікована Законом від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 25.05.2022).

13. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01 серпня 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text (дата звернення: 25.05.2022).

14. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text дата звернення: (25.05.2022).

15. Руководящие принципы ЭКОСОС по вопросу о перемещении лиц внутри страны от 22 июля 1998 г. № E/CN.4/1998/53/Add.2. URL: <http://www.refworld.org.ru/docid/50b345932.html> (дата звернення 25.05.2022).

16. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.

17. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №1. Ст.1.

18. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 р. №1382-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст.232.

19. Про житловий фонд соціального забезпечення : Закон України від 12 січня 2006 р. № 3334-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст.159.

20. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 р. № 5492-VI (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст.716.

21. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст.892.

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 05 березня 2015 р. № 245-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 21. Ст.140.

23. Провведення воєнного стану в Україні» Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 25.05.2022).

24. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 р. №204-р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> (дата звернення 25.05.2022).

25. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. №332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.05.2022).

26. Про внесення змін до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи: Постанова Кабінету Міністрів від 13 березня 2022 р. №269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-20> Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану 22-%D0%BF#Text (дата звернення 26.05.2022).

27. Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2022 р. №162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 26.05.2022).

28. Уряд розширив перелік осіб, які можуть отримувати грошову допомогу від міжнародних організацій. URL: <https://www.kadrovik01.com.ua/news/7848uryadrozshirivperelkosbyakzmojutotrimuvatigroshovudopomoguvdmjnarodnihorganizatsiy> (дата звернення 26.05.2022).

Анотація

Князькова Л. М. Напрями соціального захисту населення у зв'язку з військовою агресією Росії проти України. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню проблем соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України. Проведено науковий аналіз міжнародного та національного законодавства щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Розглянуто особливості соціального захисту цієї категорії у період воєнного стану. У статті висвітлено особливості соціального забезпечення осіб, які тимчасово змінили місце проживання у зв'язку з бойовими діями. Охарактеризовано особливості правового регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та розроблені теоретичні та практичні пропозиції та рекомендації. На основі аналізу потреб внутрішньо переміщених осіб авторкою встановлено чинники, які не задовольняють їх інтереси. Це, зокрема, відсутність постійного житла (що змушує багатьох внутрішньо переміщених осіб повертатися на попереднє місце проживання, навіть якщо їх будинків там не залишилося); працевлаштування як спосіб забезпечення засобів до існування; матеріальне забезпечення (навіть ті, хто працює, не можуть забезпечити всі потреби сім'ї – орендна плата, одяг, харчування, освіта, здоров'я, розвиток дітей тощо). Акцентовано увагу на тому, що під час воєнного стану на випадок збоїв у роботі тої чи іншої банківської установи, а також для переміщених осіб, які отримують пенсію через поштового оператора та змінили місце проживання вироблені альтернативні способи отримання соціальних виплат та пенсій. У разі звернення одержувачів пенсій до органів Пенсійного фонду України особисто, за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку чи в особистому електронному кабінеті на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України одержувачів грошових допомог до органів соціального захисту населення щодо тимчасової зміни їх фактичного місця проживання виплата пенсій, грошових допомог здійснюється

за бажанням осіб АТ “Укрпошта”. Авторкою запропоновано запровадити заходи та механізм реалізації щодо компенсації втраченого житла та інших матеріальних цінностей. Визначається, що Перелік територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), затверджується Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Причому, цей документ не є фіксованим і постійно актуалізується. Авторка підкреслює, що пенсійні виплати за минулий період, у тому числі нараховані на виконання рішень суду, що набрали законної сили, проводяться отримувачам за окремою програмою, передбаченою в бюджеті Пенсійного фонду України на відповідну мету. Визначено необхідність формування одноманітної практики застосування окремих положень законодавства у сфері прав внутрішньо переміщених осіб по всій території України. Наголошено, що забезпечення єдиного та справедливого підходу до соціального захисту внутрішньо переміщених осіб дозволить уникнути технічних помилок на рівні правозастосування та зменшить необхідність звернення до судового захисту порушених прав.

Ключові слова: воєнний стан, окупована територія, соціальний захист.

Summary

Knyazkova L. M. Directions on social protection of internally displaced persons due to Russian military aggression against Ukraine. – Article.

The article is devoted to the study of the problems of social protection of persons affected by the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. A scientific analysis of international and national legislation on social protection of internally displaced persons has been conducted. Peculiarities of social protection of this category during martial law are considered. The article highlights the features of social security for people who have temporarily changed their place of residence due to hostilities. The peculiarities of legal regulation of social protection of internally displaced persons are characterized and theoretical and practical proposals and recommendations are developed. Based on the analysis of the needs of internally displaced persons, the author identified the factors that do not meet their interests. This includes, in particular, the lack of permanent housing (forcing many internally displaced persons to return to their previous places of residence, even if their homes are not left there); employment as a way to provide livelihood; material support (even those who work cannot provide for all the needs of the family – rent, clothing, food, education, healthcare, children's development, etc.). The emphasis is placed on the fact that during martial law in case of failure of any banking institution, as well as for displaced persons who receive a pension through a postal operator and change their place of residence, the alternative ways of receiving social benefits and pensions are developed. In case of addressing of recipients of pension to the authorities of Pension Fund of Ukraine in person, by means of telecommunication or in the personal electronic office on the web portal of electronic services of the Pension Fund of Ukraine to social protection bodies for temporary change of their actual place of residence, some cash benefits are provided upon request of JSC "Ukrposhta". The author proposes to introduce measures and implementation mechanism to compensate for lost housing and other tangible assets. It is determined that the List of territorial communities located in the area of

military (combat) operations, or which are under temporary occupation, encirclement (blockade), is approved by the Ministry of reintegration of the temporarily occupied territories of Ukraine. Moreover, this document is not fixed and is constantly updated. The author emphasizes that payments of pension for the past period, including those accrued for the execution of court decisions that have entered into force, are made to recipients under a separate program provided in the budget of the Pension Fund of Ukraine for this purpose. The necessity of formation of

uniform practice of application of separate provisions of the legislation in the field of the rights of internally displaced persons on all territory of Ukraine is defined. It was emphasized that ensuring a unified and fair approach to the social protection of internally displaced persons will avoid technical errors at the level of law enforcement and reduce the need to seek judicial protection of violated rights.

Key words: martial law, occupied territory, social protection.